

HALADÓ HAGYOMÁNYOK

Hét évszázad magyar versei

Szépirodalmi Könyvkiadó

Irodalmunk multjának akármelyik korszakában éltek kiemelkedő, a korszakot meghatározó és kifejező költők. A líra uralkodó műfaj költészetünk történetében: hét évszázad irodalmát költők népesítették be: a próza mindenkor háttérbe szorult a versírás mögött. Balassi Bálint az első nagy lírikus, utána egészen Adyig és máig szinte minden negyedszázad hatalmas lírai tehetséget fejlesztett ki. Az alkotás nagyszerűsége a versköltészetben, a kifejezés nagyvonalúsága a versben maradandóbban rögzítődik, mint a prózában: a vers önmagában is zárt, teljes, befejezett; a próza lazább, nyitott műfaj, a kifogásolás számára kapaszkodókat könnyen hagy, elképzelhetők folytatásai és toldásai, mindez a versnél szinte lehetetlen. A magyarság közlékeny természetének a líra felel meg a legjobban. A történeti sorshelyzet is a lírát fejleszti ki a leghamarább, márpedig népünk multja meglehetősen gazdag válságos korszakokban, amikor vigasz egyedül a költők ajkáról hangozhatott el. Búsulásra mindig volt itt elég ok, — egész 1945-ig, tehát vigaszra is szükség volt addig.

A költészet nálunk mindenkor politikai tett, társadalmi hivatás, hősies áldozatvállalás, nyilvánvaló kockázat és emberi elbukás egyúttal, mert azzá tette a politikai függés állapota, a társadalmi elnyomás állandósága és a szellemiakkal való törődés gyér mivolta. Költészetünk politikai jellege szembetűnő jellemvonás, mert állandósult az a légkör, melyben a szabadság vírágai oly korán elhervadnak. És mégsem vigasztalan, reménytelen ez a költészet; áthatja, átűzesíti minden sorát a forró vágy az élet után, a boldogság után a felemelkedés után. A vigasz minden esetben tiltakozással jár, az pedig megújulást, a megélvőnek elpusztítását követeli. Innen költészetünk forradalmi hangja: dacos szembehelyezkedés a megélvővel, a kivételes állapottal. Mindez harci dalban, indulóban, diadalmi ódában, borongó elégiában, bölcselő ditiramb-ban fejeződik ki a költészet nyelvén keresztül. A lírai költészet tehát az a nagyszerű keret, melyben a nép bánata, panasza, öröme, diadala és jajszava művészi foglalatra talál. A felszabadulás ténye különösen aláhúzza mindezeket: új értelmet nyertek ezáltal az évszázados ígék, az ódon szavak, a nemesveretű jelzők. A nép szabadsága visszahat a hagyományra, átértékeli, átvilágítja, közelebb hozza hozzánk azokat az eszméket, melyektől eddig évszázadok szakadéka választottak el bennünket. Ráadásul még egy, hazugságokon alapuló osztálytársadalom vaksága és korlátoltsága nehezítette a közeledést, elrejtette szemünk elől a nép valódi értékeit, multjának költőnagyságait.

A HÉT ÉVSZÁZAD MAGYAR VERSEI első nagyszabású vállalkozás arra, hogy költészetünk multját feltárja, haladó hagyományainak legszebb darabjait napfényre hozza, a feledés és feledtetés fátylát félrevonja. Meglepi gazdagság tárul fel e hatalmas kötet lapjain: több mint ezer versen keresztül szól hozzánk a jobb sorsát kereső, követelő nép, az elnyomott, kismizmizett nemzet. Az antológiában a népköltészetet gazdag változatok képviselik. Ezek az alkotások hűen tükrözik a nép osztályhelyzetét: A panaszdaloktól a komor balladáig minden téren a nép alkotta a legmagasabbrendű költészetet. — A kötet szerkesztői jó munkát végeztek, akik áttekinthetetlenül nagy anyagot dolgoztak fel és abból kitűnő érzékkel válogattak. Ez az antológia feleslegessé teszi valamennyi eddigi ilyen vállalkozást: végre egy irodalmi kézikönyv, melyből jóformán semmi sem hiányzik. Értékét nem emelné, ha anyagát bővíteni szeretnénk, de nem csökkentenénk jelentőségét, ha némelyik szemelvénye helyett másikat akarnánk felvenni.

A ma költészte, a jelen lírája igen tág teret foglal el a kötetben: jóval többet jelent ez a rész, mint az eddigi antológia-kisérleteknél az élő költészet egyszerű szerepeltetése. A ma költészte beszámol alkotásainkról; a megújult, megtisztult, felszabadult népünkről beszél, hirdeti az alkotó munka diadalát; új költőtípust mutat be ez a része az antológiának, melyben testet öltött a harcos mult és a biztos jövő s e költői alak kiformázásához örök példát a nagy szovjet költészet adott. A lírai hitel, a szocialista költészet valóságalapja, a béke védelmében, a tervalkotásokban ölt napról napra látható testet. A ma költészte tehát nem szokványos kiegészítése az antológia anyagának, hanem a legtermészetesebb, a legelőbb művészet, gazdag ráadás: új életünk hajnalának örömmüzenete: erő és biztonság érzete.

Paku Imre